

KATEDRA HISTORIE
POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU / MAGISTERSKOU PRÁCI

Autor: Bc. Eliška Starostová

Titul: Manželství a rodinný život očima dámských časopisů konce devatenáctého století
Rok: 2021

Počet stran (příloh): 78

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radmila Švaříčková Slabáková, Ph.D.
Oponentka: Mgr. et Mgr. Michaela Antonín Malaníková, Ph.D.

Hodnotící kritéria

Hodnocení

Volba tématu, originalita, přínos práce:

D

Vyjádření:

Eliška Starostová si pro svou práci vytkla zajímavý cíl, a sice podívat se na instituci rodiny a manželství optikou časopisů pro ženy konce 19. a počátku 20. století (především *Ženský svět*, *Ženský obzor*, v menší míře *Ženské listy* aj.), konkrétně se zaměřila na čtyři tematické okruhy (manželství, láska a sexualita; domácnost a vnitřní chod rodiny; výchova dětí; manželské právo – rozvody), ocenila bych nicméně, pokud by svůj výběr jasněji odůvodnila (s. 6, 36). Doba přelomu 19. a 20. století je klíčová s ohledem na vývoj ženského emancipačního hnutí u nás i v celé Evropě, diplomantka tento aspekt ve vztahu k analyzovaným textům sice reflektuje, ale šance zasadit diskurz českých ženských časopisů do kontextu evropské ženské emancipace, vyzdvihnout jeho případná specifika, a naopak určit společné rysy, zůstala v práci oslyšena. Kontextualizace výzkumu a výsledků analýzy v širším společenském rámci je z mého pohledu obecně jednou ze slabších stránek práce.

Je zjevné, že v rámci heuristiky načetla Eliška řadu dobových textů, ale bez pevného zázemí v bohaté teoretické a sekundární literatuře (více viz příslušný oddíl posudku) se jí ne vždy podařilo najít vhodný klíč k hlubší interpretaci a nuancování, některé závěry tak po mém soudu působí poněkud vágně a neukotveně. Jako příklad je možné uvést otázku vzdělávání žen s cílem posílit národní uvědomění – autorka sice zdůrazňuje deklarovanou důležitost vzdělání pro české emancipační hnutí (s. 16 až 19, 27), ale hlubší význam konceptu vlastenectví ve spojitosti s ženským hnutím, který je pro české prostředí zcela zásadní, je spíše jen naznačován (např. s. 34).

Zkoumané téma je velmi komplexní a autorka se poctivě snažila neopomenout žádný z relevantních faktorů (návaznost časopisů na spolkovou činnost, již zmíněnou otázku vzdělávání, manželské právo atd.), což ovšem vede k určité roztržitésti, nepřesnostem a zjednodušením, například exkurz o vývoji instituce manželství ve středověku a raném novověku (s. 24–25) by bylo vhodnější vynechat (pro upřesnění dodávám, že manželství bylo uznáno jako svátost už od IV. lateránského koncilu (1215), nikoli až od Tridentu).

Není bohužel jasné, co nového práce přináší ke stávajícímu stavu poznání a chybí zde zohlednění dynamiky popisovaných jevů. V této souvislosti by se nabízelo například podrobněji zmapovat vývoj diskurzu o manželství na bázi jednotlivých analyzovaných časopisů, nebo komplexně pro celé zkoumané období (cca 1870 až 1915), v práci jsou pouze letmé náznaky, že došlo k určitému vývoji (např. s. 31). Ocenila bych dále také upřesnění modelové čtenářky analyzovaných periodik a případné posuny, ke kterým v profilaci periodik došlo např. v návaznosti na personální osazenstvo jednotlivých redakcí.

Práce s prameny, kritika a interpretace:

C

Vyjádření:

Autorka často nechává promlouvat analyzované prameny, její zájem o problematiku je patrný a ráda bych ho vyzdvihla, ne vždy je ovšem využit plný interpretační potenciál pramenů. Vlastní analýza vybraných ukázek někdy vzbuzuje dojem spíše „volného glosování“ dobových textů, domácí širší

společenský kontext, v němž texty vznikaly, je reflektován pouze v menší míře, evropská dimenze ženského emancipačního hnutí v práci téměř zcela absentuje (viz komentáře v jiných částech posudku).

Práce se sekundární literaturou, bibliografie:

C

Vyjádření:

Diplomantka si je vědoma bohatosti relevantní sekundární literatury, kterou rozdělila do několika tematických kategorií. Zcela jsem zde ovšem postrádala práce, které by mohla využít pro teoretickou reflexi konceptu *women's a gender history*, ať už české či zahraniční provenience.

Omezené využití sekundární literatury k dějinám emancipačního hnutí v Evropě již bylo zmíněno, z prací, které by bylo možné doplnit, namátkou např. Bonnie G. Smith, *Changing Lives. Women in European History since 1700*, Toronto 1989; Karen Offen, *European Feminisms 1700–1950. A Political History*, Stanford 2002; Gisela Bocková, *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*, Praha 2007; Deborah Simonton (ed.), *The Routledge History of Women in Europe since 1700*, London – New York 2006).

Ani relevantní domácí odborné práce nebyly zohledněny v plné míře, s ohledem na bohatost produkce zmiňují pouze jména autorek dalších využitelných prací: Věra Bednářová, Jana Burešová, Jitka Malečková, Denisa Nečasová, Irena Štěpánová. Z konkrétních titulů přímo souvisejících se zkoumanou tematikou překvapí opomenutí titulů: Marie Bahenská, *Spolupráce nebo rivalita? Vztahy mezi ženskými spolky a jejich představitelkami ve 40.–70. letech 19. století*, In: Milan Vojáček (ed.), *Reflexe a sebereflexe ženy v české národní elitě 2. poloviny 19. století*. Sborník příspěvků z konference, Praha 2007, s. 29–49; Libuše Heczková, *První léta časopisu Ženské listy. Co chtěla kritička Eliška Krásnohorská?*, In: Kateřina Čadková – Milena Lenderová – Jana Stráníková (eds.), *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie*, Pardubice 2006, s. 323–334; Denisa Nečasová, *České ženy na cestě k volebnímu právu na stránkách ženského tisku*, In: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity: řada historická (C)/ Brno: Masarykova univerzita 54, č. 52, (2006.), s. 119–132; Eva Uhrová, *Po nevyšlapaných stezkách. Z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*, Hradec Králové 1984, které by i po metodologické stránce jistě byly cenným obohacením.

Metodologie a argumentace:

D

Vyjádření:

Některé z připomínek k metodologii i argumentaci byly již zmíněny. Obecně bych přivítala hlubší reflexi některých použitých pojmů a konceptů (emancipace, emancipační hnutí, střední a vyšší společenská vrstva). Není zde řešena otázka návaznosti ženského hnutí na feminismus a také debaty uvnitř moderní historické obce, které užívání tohoto pojmu pro 19. století diskutují (Karen Offen versus Nancy F. Cott). Nejasně vyznívá také postoj autorky s ohledem na využití perspektivy *women's a gender history*. Gender je možné považovat za koncept, nikoli téma, proto tvrzení, že: „...v českém prostředí si zvláště v posledních desetiletích získalo studium ženské otázky a tematika gender studies značnou oblibu“ (s. 9), vyznívá poněkud rozpačitě.

Nejasný je také autorčin postoj ke konceptu oddělených sfér, a pokud Eliška Starostová říká: „Zaměříme-li se na tento trend v rámci ženských časopisů, musíme zkonstatovat (sic!), že i na konci devatenáctého století převládá spíše oddělenost sfér“ (s. 49), není jasné, do jaké míry má na mysli ideál, který analyzovaná časopisecká produkce nezpochybňuje, a do jaké míry se toto konstatování vztahuje k dobové realitě určitého sociálního prostředí. Mimochodem je možné upozornit v této souvislosti na podnětný text Daniely Tinkové: „*Oddělené sféry – tradiční polarita nebo dědictví 19. století?*“, In: 19. století v nás. Modely, instituce a reprezentace, které přetrvaly, Praha 2008, s. 458–470.

Struktura a forma, jazykové zpracování:

B

Vyjádření:

Struktura práce je funkční, styl vyprávění živý až esejistický, pouze s menším množstvím pravopisných lapsů. Autorka se kloní k označení dámské, namísto ženské časopisy, což není úplně obvyklé, stejně jako například spojení „dámská publikační činnost“ (s. 21).

Celková navržená známka:

C

Témata pro obhajobu, průběh obhajoby:

1. Jak se proměnil vývoj diskurzu o manželství na bázi jednotlivých analyzovaných časopisů, případně v celém zkoumané období (cca 1870 až 1915)?
2. Co víme o čtenářkách analyzovaných periodik a o ohlasu časopisů v soudobé společnosti?
- 3.

Další poznámky, etc.:

Práce prošla kontrolou plagiátorství. Není plagiát.

Datum: 17. 5. 2021

Podpis oponentky: Michaela Antonín Malaníková